

MUZEUL JUDEȚEAN
„AURELIAN SACERDOȚEANU” VÂLCEA

BURIDAVA

XIV

Râmnicu Vâlcea
2020

MUZEUL JUDEȚEAN
„AURELIAN SACERDOȚEANU” VÂLCEA

BURIDAVA

Studii și materiale
XIV

Râmnicu Vâlcea
2020

Colegiul științific / Scientific Board:

Dr. Nikolaus Boroffka, *Deutsches Archäologisches Institut*, Berlin
Dr. Sabin Adrian Luca, *Brukenthal National Museum*, Sibiu
Dr. Cristian Schuster, *Vasile Pârvan Institute of Archaeology*, Bucharest
Dr. Silviu Purece, *Lucian Blaga University*, Sibiu

Colegiul de redacție / Editorial Board:

Dr. Claudiu Aurel Tulugea – redactor șef/chief editor
Dr. Ion Tuțulescu
Dr. Ionuț Dumitrescu
Dr. Carol Terteci
Elena Mitrana

Tehnoredactare / Computer editing: Carol Terteci

Coperta / Cover design: Carol Terteci, Marius Drăghicean

Traduceri / Translations: Ana Maria Tulugea

Responsabilitatea legală pentru conținutul științific al articolelor le revine în totalitate autorilor / The legal responsibility for the content of articles lies with the authors

Revista a fost acreditată de CNCS la categoria C (2012), cod CNCS: PN-II-ACRED-AR-2012-0172 / The Journal has been established by The National Research Council (CNCS) at C category (2012), code: PN-II-ACRED-AR-2012-0172

ISSN 0258-140X

MUZEUL JUDEȚEAN “AURELIAN SACERDOȚEANU” VÂLCEA

Adresa / Address: Calea lui Traian, nr.143, Râmnicu Vâlcea,
ROMÂNIA

Tel./fax: 004/ 0250 738121

E-mail: muzeuljudeteanvalcea@gmail.com

Tipar executat de / Printed by: PCPrint

www.pcprint.ro

Cuprins / Contents

Arheologie / Archaeology

Claudiu TULUGEA

Statuetă antropomorvă din os din colecțiile Muzeului Județean „Aurelian Sacerdoțeanu” Vâlcea //

Anthropomorphic bone statuette from the collections of the "Aurelian Sacerdoțeanu" History Museum of Vâlcea County

9

Ion TUȚULESCU, Carol TERTECI, Andrei HEROIU

Contribuții la sfârșitul epocii bronzului în nord-estul Olteniei. Așezarea de la Zătreni, punct La Peșceana //

Contributions to the End of the Bronze Age in Northeastern Oltenia

17

Cătălin BORANGIC

Pumnalul de tip sica de la Brăneț, Olt //

The sica-type dagger from Brăneț, Olt

61

Istorie / History

Dragoș-Ionuț ECATERINESCU

Istoria cărții vâlcene. Centrul de la Govora //

The History of Vâlcea Book. Govora Center

74

Sorin OANE

Țărănimea vâlceană în politica românească interbelică //

Valcea peasantry in Romanian Interwar Policy

92

Liliana BEU

Ștefan Drăghicescu – ostaș credincios al partidului național liberal și deputat al țăranilor //

Ștefan Drăghicescu – faithful soldier of the national liberal party and deputy of the peasants

121

Dan MOROIANU

Crucea Roșie Română între 1876-1947 //

The Romanian Red Cross between 1876-1947

142

Mioara BURLUȘEANU

Date despre minoritatea evreiască din Pitești //
Data about the Jewish minority in Pitești **153**

Rodica Gabriela HERBEL

Biserica de lemn din satul Cioponești, comuna Stănești //
The wooden church from Cioponești village, Stănești commune **161**

Sabin LUNGOI

Casa memorială „Elena Farago” //
„Elena Farago” Memorial House **170**

Ionuț SĂRARU

Conacul Bălceștilor – Arc peste timp (1828-1948) //
Bălceștilor Mansion – Arch over time (1828-1948) **179**

*Numismatică și Sigilografie / Numismatics and Sigilography***Valentin DOLFI**

Un antoninian din tezaurul de la Ioneștii Govorii, jud. Vâlcea //
One Antoninian from the hoard from Ioneștii Govorii, Vâlcea County **189**

Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS

Sigilii ale domnitorului Constantin Brâncoveanu (1688-1714) //
Seaux du souverain Constantin Brâncoveanu (1688-1714) **195**

*Artă / Art***Diana MIREA, Dragoș-Ionuț ECATERINESCU**

„Un zugrav” transilvănean în custodia Muzeului de Arheologie și Artă Religioasă „pr. Gheorghe I. Petre-Govora” //
„A painter” from Transylvania in the Custody of the Museum of Archeology and Religious Art “Priest Gheorghe I. Petre-Govora” **220**

Adela BARBU-MAIER

Mobilierul pirogravat și pictat de la Conacul Bălceștilor //
Pyrographed and painted furniture from Bălceștilor Mansion **226**

Etnografie / Ethnography

Ionuț-Gabriel DUMITRESCU

Vetre de civilizație românească. Țara Loviștei: patrimoniu și valorizare muzeală //

Hearts of Romanian civilization. Loviștei Country: heritage and museum enhancement

235

Oana Ștefana FLORESCU

Valori ale portului popular vâlcean //

Values of the Vâlcea Folk Costume

245

Alexandru ZAMFIR

Sărbători și obiceiuri de primăvară în Vâlcea //

Holidays and Spring Customs in Vâlcea

258

Restaurare-Conservare / Restoration-Conservation

Diana MIREA

Restaurarea Icoanei Maica Domnului cu Pruncul – Studiu de caz //

The Restoration of the Icon of the Mother of God with the Baby - Case study

263

Daniela BEU

Restaurarea unei ii din colecția Muzeul Satului Vâlcean //

The Restoration of a Romanian blouse from the collection of the Village Museum of Vâlcea

270

Rodica ROTARU

Protejarea patrimoniului muzeal – expoziția de bază a Muzeului de Artă „Casa Simian” //

The Protection of the Museum Heritage - Main Exhibition of Simian House Art Museum

275

Omagiu / Tribute

Claudiu TULUGEA

In Memoriam Petre Purcărescu //

In Memoriam Petre Purcărescu

281

Ștefan Drăghicescu – ostaș credincios al partidului național liberal și deputat al țăranilor

Liliana Beu*

Keywords: *Ștefan Drăghicescu, teacher, politician, political activity, family relations.*

Abstract: *Ștefan Drăghicescu – faithful soldier of the national liberal party and deputy of the peasants. Research of more recent date brought back into discussion a series of aspects regarding the work of this almost unknown man, inhabitant of Vâlcea County.*

In this context, Dumitru Drăghicescu's brother, teacher and liberal politician, Ștefan Drăghicescu, was also often evoked. Otherwise, little information is recorded about Ștefan Drăghicescu, which can also be explained by the fact that, beyond the above mentioned, he did not stand out, like his brother, as having an intellectual profile, and his involvement in politics was often inexplicable for someone who had made his debut as a representative of the peasantry, where he does have his roots.

Preocupări de dată mai recentă, dar care își au originea în mai vechea inițiativă a istoricului Petre Bardașu de a reconsidera viața și activitatea sociologului și filozofului Dumitru Drăghicescu, au readus în discuție o serie de aspecte privind opera aproape necunoscutului vâlcean. Acestea s-au concretizat în numeroase articole, studii, recenzii și traduceri, realizate, mare parte, prin strădania unor cercetători avizați precum Virgil Constantinescu Galiceni, George Anca, Marcel Ciucă și publicate apoi cu sprijinul financiar al Fundației ”Dumitru Drăghicescu”. Materialele au fost susținute de-a lungul timpului cu ocazia *Zilelor Drăghicescu* organizate, în anii de început, la Călimănești și Măciuca, iar, în perioada din urmă, și la Rm. Vâlcea.

Cum era și firesc, pe lângă operă, au fost aduse în prim plan și amănunte privind studiile, activitatea politică și diplomatică, relațiile de familie etc., ceea ce a contribuit în mod substanțial la conturarea unei imagini de ansamblu asupra personalității lui Dumitru Drăghicescu și la reconsiderarea obiectivă a unei activități care timp de decenii a fost, în mod nemeritat, acoperită de tăcere¹.

*Dr. Liliana Beu, Muzeul Județean Aurelian Sacerdoșeanu Vâlcea, e-mail: lilianabeu@yahoo.com.

Deseori, în acest context, a fost evocat și fratele lui Dumitru Drăghicescu, învățătorul și omul politic liberal, Ștefan Drăghicescu. Și aceasta, cu atât mai mult cu cât manifestările dedicate memoriei sociologului se derulau la Măciuca, unde Ștefan Drăghicescu a rămas în conștiința locuitorilor ca un Mecena, cel care, prin străduințe proprii, a ridicat pentru comunitatea locală o biserică (1927-1928), o școală (1928) și un dispensar medical (1935), ceea ce nu poate fi socotit puțin lucru nici în zilele noastre, dar mai cu seamă atunci!

În rest, despre Ștefan Drăghicescu sunt consemnate puține informații, lucru explicabil și prin aceea că, dincolo de cele mai sus menționate, el nu s-a evidențiat, asemenea fratelui său, ca având un profil de intelectual, iar implicarea în politică a cunoscut sinuozități adeseori inexplicabile pentru cineva care debutase ca reprezentat al țărânimii, din rândul căreia și provenea.

În aceste condiții, după aproape un secol, o imagine veridică asupra acestei activități politice poate fi conturată doar studiind presa vremii și documentele de arhivă. Lucru mai anevoios, dar care are meritul de a împiedica perpetuarea unor stereotipii create dintr-o acută nevoie de a evidenția numai aspectele pozitive, cele care conferă certificare propriilor idei și care, de regulă, au o notă encomiastică, subordonându-se totdeauna în mod fericit momentului ales.

Ștefan Drăghicescu, fiul lui Drăghici Măciuceanu și al Stancăi Trancă din Ionești, supranumită datorită originii sale, și "Brâncoveanca", s-a născut în 1863 în comuna Zăvoieni din județul Vâlcea, fiind cel de-al doilea copil al familiei Drăghicescu care număra șase copii: doi băieți (Ștefan și Dumitru) și patru fete (Elena, Floarea, Ștefana și Ioana).

¹ Mai recent, cu ocazia serbării Centenarului, în încercarea de a aduce în prim plan contribuția pe care a avut-o Dumitru Drăghicescu la făurirea Marii Uniri, act de mare însemnătate pentru istoria neamului nostru, am constatat cu vădită mâhnire că persoane lipsite de cel mai elementar spirit deontologic, fără nicio preocupare manifestă pentru subiectul în cauză, au recurs la un penibil plagiat pentru a reliefa această contribuție. Incidentul mi se pare a fi cu atât mai regretabil cu cât publicația în care apare este una de prestigiu - revista **Clipa** -, iar autoarea acestui plagiat este cadru didactic și inspector de specialitate pentru disciplina ... istorie (A se vedea studiul publicat de mine în revista **Buridava**. Studii și materiale, Serie nouă, nr. VIII, p. 255-266 sub titlul *Activitatea diplomatică a sociologului Dumitru Drăghicescu* și, spre comparație, articolul publicat în două numere, 60/ iul.-aug.2019, p. 20 și 61/oct.-nov 2019, p. 16, ale revistei **Clipa**, sub titlul *Dimitrie Drăghicescu – unul dintre cei mai importanți diplomați români din primul deceniu al secolului al XIX*. Titlul, singurul aport cert al "autoarei", fiind, după cum se poate constata, departe în timp de perioada în care s-a afirmat Drăghicescu).

A urmat în comuna natală școala primară și apoi trei clase la Școala Comercială din Craiova, după care s-a mutat la Școala Normală de la Turnu Severin. După suspendarea acesteia, a fost nevoit ca ultimul an de studii să îl facă la Iași. La finalizarea cursurilor a revenit în satul natal ca învățător, activând la catedră timp de aproape 13 ani, până în 17 aprilie 1899, când, interesat de politică, demisionează din învățământ pentru a candida pe listele Colegiului III în calitate de independent².

Trebuie spus că, anterior, în 1895, Ștefan Drăghicescu mai cochetase cu politica, fiind cucerit de ideile lui Constantin Dobrescu-Argeș pentru care și candidase sub semnul Partidului Țărănesc și Muncitoresc, fără însă a putea să obțină mult doritul mandat de deputat. Această primă experiență nereușită, pe lângă faptul că-l familiarizase cu realitatea politicii românești din acea vreme, fusese și un prilej potrivit de a-i releva neajunsurile pe care le presupunea o campanie electorală derulată fără mijloacele necesare unei bune propagande și presărată la tot pasul de abuzurile autorităților.

Așa se face că, hotărându-se să candideze la alegerile din primăvara anului 1899 pentru Colegiul III Vâlcea, Ștefan Drăghicescu recurge la o abordare mai ...profesionistă. Conștient că difuzarea ideilor sale nu se putea face numai prin clasicele deplasări în teritoriu în scurta perioadă a campaniei și că țărani nu puteau fi informați în timp util despre oferta unui candidat necunoscut și care nici măcar nu era reprezentant al unuia dintre cele două partide care-și disputau locurile din Parlament, el ia decizia înființării unui ... ziar.

Revoluționară pentru timpurile acelea, ideea era și una foarte costisitoare, dar, în acel moment, spiritul vizionar al lui Drăghicescu a văzut în aplicarea ei doar partea plină a paharului: succesul în alegeri.

Pare destul de hazardat ca la sfârșitul secolului al XIX-lea un simplu învățător dintr-un sat vâlcean să editeze o publicație, și nu una oarecare, cu difuzare locală, ci o publicație națională venită în sprijinul țaranului și pentru a reflecta nevoile acestuia.

Însă, acest demers fusese îndelung gândit și el urma a fi susținut prin activitatea unui *Comitet al Studenților Țărani* care activa în cadrul Universității din București, format din „smântana studențimei țărănești” - cum îi plăcea lui să afirme, și unde rolul

² *România Rurală*, anul I, nr. 21/23 mai 1899.

determinant îl avea fratele său, Dumitru Drăghicescu, dar și alți vâlceni, unii chiar foști elevi ai săi, precum: N. Balotescu, Sergiu Cujbă, Toma Dragu, T. Georgescu, D. Marinescu, Dem Măciuceanu, C. Orănescu etc.

Așa se face că, la 3 ianuarie 1899, apare primul număr al publicației *România Rurală – Gazetă culturală săptămânală redactată de un comitet al studenților țărani și asociați*, al cărei fondator este trecut Ștefan Drăghicescu, avându-l asociat pe Matei Rădulescu, scriitor și proprietar al revistei ”Școala Primară” care, pe lângă experiență, a pus la dispoziția noii publicații și tipografia.

În articolul de fond, învățătorul Drăghicescu preciza că apariția respectivei foi o considera o conștiințioasă datorie către țară și neam și că făcuse acest lucru „*nu pentru că aș poseda o avere însemnată, căci este cunoscut de toți ce avere poate să aibe un învățător sătesc, care ar avea ca mine, familie împovărată cu trei copii etc – ci pentru dorul de bine ce am pentru neamul meu țărănesc, am pus în rizic totul, chiar și mica mea agoniseală de trai, numai să pot avea fericirea și să mă pot bucura de ideea, că am putut să contribui și eu cu ceva, spre ridicarea clasei noastre țărănești*”³.

Cum tot în luna ianuarie se întocmeau listele electorale pentru alegeri, el nu pierde nicio ocazie și, încă din primele numere, atrage atenția alegătorilor țărani să verifice dacă toți cei care îndeplinesc condițiile alegerii (să știe să scrie și să citească și să aibă un venit anual de 300 lei) sunt trecuți pe liste, dacă afișarea acestora respectă termenul legal de trei săptămâni, iar dacă sunt constatate nereguli să nu ezite a le aduce în atenția tribunalelor. În felul acesta, îi îndeamnă pe țărani să-și manifeste nemulțumirile adunate nu prin răscoale, ci prin participarea la vot, pentru că „*nu pământ mult și nelucrat trebuie țăranului, ci pământ puțin și bine lucrat, (...) lumină, muncă cumpănită și meserii*” și toate acestea trebuie obținute pe cale pașnică, prin participarea la alegerea celor 38 de deputați țărani⁴.

Mai mult, cu ajutorul și în numele unui *Comitet pentru apărarea drepturilor țărănești*, el lansează un *Manifest* cerându-le tuturor candidaților la Colegiul III să fie de acord cu susținerea următoarelor cerințe: colegiul unic, arendarea moșiilor statului pe termen cât mai lung țăranilor, scurtarea timpului de serviciu militar la doi ani, introducerea monopolului asupra spirtului și combaterea alcoolismului, crearea de instructor de lucru manual pe lângă școlile

³ *România Rurală*, anul I, nr.1/3 ianuarie 1899, p. 1.

⁴ *România Rurală*, anul I, nr. 6/7 februarie 1899, p.1.

rurale, crearea de spitale de plasă, revizuirea legii tocmelilor agricole, competență pentru primării de a legaliza acte de vânzări și schimburi de pământ până la 300 de lei, judecători de pace inamovibili, egalitatea poziției învățătorilor cu institutorii etc⁵.

Însă, în ciuda energiei dovedite, a efortului financiar, a revendicărilor enunțate în sprijinul țaranului, Ștefan Drăghicescu nu s-a aflat printre cei 38 de deputați trimiși în Parlament la aceste alegeri. Era o nouă înfrângere, un indiciu că scena politică românească se afla sub semnul rotativei guvernamentale și că, până la apariția unui partid care să coaguleze într-un program coerent toate năzuințele țăranilor, asemenea inițiative individuale erau sortite eșecului. Se întâmplase așa în 1895 când fusese învins la Vâlcea de către Gheorghe Olănescu, reprezentantul Partidului Liberal aflat atunci la putere, se întâmpla așa acum, când era învins de către Constantin Grigore Lahovary, reprezentantul Partidului Conservator care obținuse un număr de 852 de voturi, în timp ce Ștefan Drăghicescu doar 427...

Prin urmare, profund nemulțumit de rezultatul votului și pornind de la convingerea (nu o dată mărturisită) că acest colegiu trebuia să fie al țăranilor și nu al liberalilor sau conservatorilor, Ștefan Drăghicescu adresează o *petiție-contestație* președintelui Camerei Deputaților în care contestă alegerea lui Constantin Grigore Lahovary pentru mai multe abuzuri despre care el avea știință sau la care spune că fusese martor.

Astfel, denunță faptul că, în patru locuri din Rm Vâlcea, în ziua alegerilor, mai mulți delegați alegători fuseseră sechestrați spre a nu putea să participe la vot (în grajdurile și curtea jandarmilor, în sala Teatrului Adreani, în Spitalul vechi și în hanurile lui Temelie și Niță Petre); că s-au dat băuturi și mâncare gratis forțându-se conștiința de a vota a alegătorilor, că aceștia au fost percheziționați abuziv pentru a nu avea cărți de alegători cu voturi contrarii; că revizorul Școalei și protopopul județului au amenințat cu destituirea, mutarea sau sancționarea preoților sau învățătorilor care vor vota pentru el; că s-a apelat la ajutorul bătaușilor pentru a fi intimidați alegătorii; că zapcii au cerut primarilor din mai multe comune de au pus drept delegați pe oamenii din mahalalele Drăgășani și Râmnic care au votat pentru ei; că în data de 29 mai chiar el a fost ținut închis timp de patru ore și jumătate în curtea hanului lui Anania Morariu din Râmnic de

⁵ *România Rurală*, anul I, nr. 21/21/23 mai 1899.

către controlorul fiscal Zugrăvescu împreună cu oamenii administrației și polițiști, în timp ce în fața hanului aștepta o birjă pentru a fi ridicat și expediat etc.

Pentru toate aceste abuzuri, Ștefan Drăghicescu solicita o anchetă parlamentară și cerea anularea alegerilor, întrucât „*alegeri mai nenorocite, mai păcătoase, mai forțate și mai poruncite ca de data asta, nici n-am mai văzut și nici să mai vedem*”⁶.

Petiția, semnată de 10 persoane, a ajuns pe biroul comisiei din cadrul Adunării Deputaților în data de 13 iunie 1899 unde, Secțiunea, în unanimitate de voturi, având în vedere că nici unul dintre alegătorii care se pretindea că au fost sechestrați nu depusese plângere, nici la Biroul electoral, nici la Cameră și că „*dacă în adevăr presiuni ar fi existat, asemenea contestațiune s-ar fi făcut imediat către biroul electoral, iar din dosar se dovedește că nimeni nu s-a plâns în momentul alegerii de existența presiunilor și a sechestrărilor*”, consideră contestația ca fiind „...*neserioasă și nedovedită*” și, în unanimitate, declară validă alegerea lui Constantin Grigore Lahovary pentru Colegiul III Vâlcea⁷.

Grea lovitură pentru Ștefan Drăghicescu și menită să-i impună pe viitor o analiză mai atentă a constelației politice, dar și o regândire asupra modului de implicare, în condițiile în care cele două mari partide își disputau electoratul în cadrul unui sistem electoral restrictiv, care împiedica manifestarea oricărei căi de mijloc. Probabil că acesta a fost momentul în care el a decis că, dacă nu se putea pătrunde în Parlament în afara acestor partide, singura soluție o reprezenta afilierea la unul dintre ele. Și care putea fi mai aproape de aspirațiile sale decât Partidul Liberal în sânul căruia, pornind probabil de la aceleași considerente, își găsiseră de curând locul și așa- numiții „*generoși*”?

Privind retrospectiv, credem că a fost o acțiune în dublu sens și intențiile ambelor părți aveau să se întâlnească undeva la jumătatea drumului, deoarece și Partidul Liberal era interesat să coopteze în rândurile sale elemente dinamice, cu potențial electoral și care să îi asigure o mare penetrare în rândul țărănimii, dar și Ștefan Drăghicescu era conștient că numai sub umbrela unui partid politic puternic poate accede în Parlament.

⁶ *România Rurală*, anul I, nr. 25/20 iunie 1899, p 1-3.

⁷ *Dezbaterile Adunării Deputaților* (în continuare D.A.D.) nr. 2/19 iunie 1899, Ședința din 13 iunie 1899, p. 18.

Astfel că, la alegerile din 1901, îl vedem candidând din nou pentru Colegiul III Vâlcea, dar acum din partea Partidului Liberal. Cu acest prilej, pentru județul Vâlcea, din cei 1794 alegători înscriși la acest colegiu au votat 1029 (două voturi anulate), iar Ștefan Drăghicescu a obținut, nici mai mult nici mai puțin decât1027, adică toate voturile acestui colegiu!!!⁸.

Începea astfel cariera de deputat a lui Ștefan Drăghicescu. Timp de aproape doi ani el a participat la lucrările Parlamentului urmărind cu atenție toate aspectele legate de desfășurarea ședințelor, ordinea intervențiilor și a interpelărilor sau cele privind regulamentul de funcționare a înaltului for, care reprezentau, fiecare în parte și toate în ansamblu, tot atâtea lucruri noi pentru învățătorul de la Zăvoieni. Botezul focului s-a produs abia la începutul sesiunii parlamentare ordinare din toamna anului 1902 când, în adresa de răspuns la Mesaj, Ștefan Drăghicescu are prima sa intervenție în plenul Adunării.

Merită evidențiată cu atât mai mult această primă intervenție, atât datorită modului concis și ferm în care au fost abordate cele mai acute probleme ale țaranului chiar înaintea fatidicului an 1907, cât și datorită faptului că, parcurgând toate dezbaterile din vremea cât el a fost deputat, nu vom mai regăsi o alta asemănătoare, nici în acest mandat (1901-1904), nici în cel viitor (1907-1911).

Dincolo de valoarea de document, trebuie să vedem în această petiție adevăratul crez politic al lui Ștefan Drăghicescu de la acea vreme, care, în repetate rânduri, se declara: „*ostaș credincios al partidului național liberal și deputat al țăranilor*”, „*deputat al unui milion de suflete de țărani*” și reprezentantul unui partid care este „*trup din trupul lor (țăranilor, n.n) și sânge din sângele lor*”.

Prin urmare, luând cuvântul, el ținea să sublinieze celor prezenți că „*datoria mea este să explic de la început că n-am talent oratoric, și n-am nici studii înalte cu care să vă pot întreține atenția încordată, dar, ca reprezentant al țăranilor din Regatul român, am simțământul datoriei mele și trebuie să vorbesc de păsurile și nevoile lor*” și, deși era de acord că textul Mesajului, în ansamblu, conține lucruri folositoare pentru țară, el constată că nu aduce nimic nou pentru țaranul român: „*Or, nu cumva vă închipuiți sau credeți d-voastră că pentru această imensă pătură de peste 4 milioane de locuitori s-a făcut totul cu desăvârșire?*”.

⁸ D.A.D., nr. 1 /30 martie 1901, Ședința din 24 martie 1901, p. 6.

În acest context, întreaga să expunere aduce în prim plan cinci dintre cele mai presante probleme ale țăranilor și tot atâtea propuneri de diminuare sau de soluționare a lor, contribuind astfel la îmbunătățirea stării acestora și la cucerirea acestei ”*Plevne dinlăuntru*”, după formula deja consacrată de către D.A. Sturdza⁹.

Poate și datorită formației sale, interesant este că, pe primul loc ca și importanță între necesități, Ștefan Drăghicescu așează instrucția, arătând că, după 1858, s-au deschis școli cu un învățător în toate satele, dar populația s-a înmulțit, astfel că, spre exemplu, în județul Vâlcea există 20 de comune rurale fără școală și fără învățător. Mai mult, și acolo unde acestea există, în ciuda faptului că ministrul Haret s-a străduit din răspuțeri, sunt unele care arată ca niște adevărate ”*coșare de vite*”, insalubre și improprie pentru activitatea didactică.

Prin urmare, se impunea adoptarea unor legi care să stabilească ridicarea de noi școli și pregătirea de cadre și, implicit, să sancționeze abandonul școlar. Renunțându-se la pedepse sau amenzi, ca un fel de încurajare în acest sens, el propune un lucru inedit: să se legifereze cu această ocazie ca acelor copii care vor absolvi cursul primar rural complet, să li se reducă un an din perioada serviciului militar.

Lipsa de pământ constituia pentru Drăghicescu o altă cauză însemnată a situației tensionate de la țară și care-l menținea pe țăran la discreția arendașului sau moșierului. Prin votarea, chiar de la începutul sesiunii, a unei legi care să permită celor lipsiți de pământ să poată cumpăra loturi de minim cinci pogoane, sau altora să poată completa această suprafață, el consideră că este „*de datoria noastră de partid național liberal să căutăm a stinge dinainte scânteia din care s-ar aprinde vulcanul, căci să ne ferească D-zeu de aceasta; atunci nu mai suntem în stare de a-l stinge*”.

În acest sens, el dă citire unei petiții a țăranilor din comuna Zlătărei, județul Vâlcea, care-i fusese încredințată spre a fi înmănată Ministrului Domeniilor și în care se solicita atribuirea de pământ din terenul rezervat pentru pepinieră și cel din moșia Drăgășani.

Având în vedere că este vorba de un caz din județul nostru de dinainte de 1907 și pentru a putea înțelege mai bine care au fost cu adevărat cauzele care au făcut ca tocmai în această zonă răscoala să se manifeste cu mai mare intensitate, reproducem integral textul acestei petiții semnată de 133 de țărani vâlceni:

⁹ D.A.D., nr. 8/30 noiembrie 1902, Ședința din 26 noiembrie 1902, p. 21.

„Domnule ministru,

În nenumărate rânduri ne-am plâns către domnia voastră, că am rămas săraci cu desăvârșire și ne-au coprii într-un număr foarte mare, iar parte din noi bătrânețele și nu avem cu ce să ne întreținem atât noi cât și pe copii, fiindcă nu avem absolut nici un pământ de muncă, decât numai câte un loc de casă, pe care l-am isprăvit și pe acela deoarece am pus casele copiilor pe el, iar domnii arendași ne-au sturit din fața pământului cu plățile pentru câte un pogon de pământ pe care l-am pus porumb, ne-am vândut vitele din bățatură ca să putem scoate porumbi de la d-lor, și ce anume vite, mai ales porci, cari îi păstrăm pentru întreținerea caselor și pe care îi ținem legați în oboare, împreună cu câte un bou, căci nu avem nici islaz pentru pășunat, căci l-a luat arendașul.

De asemenea, viile s-au distrus de filoxeră încă de zece ani trecuți, și cum vă spuneam ne mirăm de a mai ședeă acasă sau a pleca cu toți copiii la un râu să ne înecăm, căci acasă nu mai avem cu ce să trăim, și dar în vederea acestei plângeri venim din nou, cu lacrimi în ochi, și vă rugam respectuoși să binevoiți a pune în vânzare terenul rezervat pentru pepinieră și moșia Drăgășani, trupul Zlătărei, județul Vâlcea, din care s-a mai vândut o bucată tot la locuitorii din această comună, ca atunci să putem și noi să ne hrănim și să nu murim de foame; căci altă speranță nu mai avem decât numai porumb și grâu și să scăpăm de sub jugul arendașilor, care ne-au lăturat din fața pământului, acum a mai rămas vorba ca pentru anul viitor poate să ne mai ia pieile după noi; căci alte mijloace nu mai avem, deoarece anul acesta, după ce am avut un pogon-două de porumb, nu s-au mai făcut nici acelea din cauza secetei și peste vreo două luni de zile îi isprăvim și pe aceia și rămânem muritori de foame, apoi atunci ce mai facem? Trebuie să ne îngropăm de vii, căci nu mai avem cu ce să trăim.

Noi dar vă rugăm a vă gândi și la noi căci suntem săraci și vă faceți bunătate de a ne vinde această bucată, spre a putea ieși la lumină și să nu rămânem muritori de foame pe drumuri împreună cu copiii.

Binevoiți vă rugăm a primi stima și respectul ce vă păstrăm”¹⁰.

¹⁰ D.A.D., nr. 8/30 noiembrie 1902, Ședința din 26 noiembrie 1902, p. 24.

Dincolo de această gravă problemă, deputatul Drăghicescu mai ridică o alta, dacă nu la fel de gravă, cel puțin la fel de actuală și a cărei rezolvare consideră că poate veni tot din mijlocul acelei adunări.

Este vorba de necesitatea cadastrării terenurilor. Lipsa unei măsurători a pământului era sursa a numeroase neînțelegeri și cheltuieli pe care țăranii erau nevoiți să le facă în condițiile în care ei nu dispuneau de bani, iar timpul pierdut pe la tribunale îi împiedica să lucreze la vreme pământul. Și, legat de întocmirea planurilor de hotărnicii, Ștefan Drăghicescu propune și votarea unei legi administrative care să dea dreptul comunelor să facă, pe lângă autentificarea actelor încheiate între săteni pentru bunuri mișcătoare până la 300 lei, și autentificări de acte de vânzări și schimburi de imobile rurale cu valoare mică, până la maximum 500 lei. În acest sens, el consideră că ar fi benefică chiar instituirea unei comisii la nivelul fiecărei comune formată din primar, învățător, preot și trei dintre fruntașii satului care să legalizeze actele cu plata taxelor aferente tot la nivelul comunei.

Interesantă este și ultima dintre revendicările deputatului vâlcean. El consideră că, întrucât luxul s-a răspândit și la sate, se impun măsuri pentru ca această *”lăcustă străină”* să nu prindă rădăcini, mai ales în rândurile țăranilor noastre, care deja au renunțat la portul tradițional și folosesc tot felul de materiale din import aduse cu costuri enorme.

Pentru aceasta, în opinia lui, se impun nu numai măsuri de taxare a luxului, dar și adoptarea unor legi care să-i încurajeze pe țărani să folosească pentru uzul propriu materialele produse în gospodărie și chiar ... *„legi care să interzică țăranilor noștri de a mai purta stoffe, costume și haine străine sau lucrute din materiale străine!”*¹¹ (Sic!).

Este evident că, în încercarea de a limita aceste importuri, Ștefan Drăghicescu are și abordări pe care mersul istoriei avea să le infirme, însă, trebuie să vedem în intervenția sa dorința de a se face mai mult pentru lumea satului care, lipsită de pământ, școală și educație, putea să cadă ușor pradă unor astfel de influențe, îndepărtând-o de la ceea ce ar trebui să fie menirea țăranului nostru: valorificarea deplină a pământului pe care se află.

Răsfoind paginile Dezbatărilor Adunării Deputaților vom vedea că până la sfârșitul acestui mandat Ștefan Drăghicescu nu a mai revenit la tribuna Parlamentului, iar cum următoarele alegeri, cele din 1905, au fost organizate de guvernul conservator, era și firesc ca la Colegiul III Vâlcea, unde el și-a depus din nou candidatura, să fie ales

¹¹ D.A.D., nr. 8/30 noiembrie 1902, Ședința din 26 noiembrie 1902, p. 24.

un ...conservator. Din cei 2036 de cetățeni cu drept de vot ai acestui colegiu au participat la alegeri doar 1167 (5 buletine au fost anulate), candidatul puterii, George G. Bădescu, obținând 1023 voturi, cel de-al doilea pe listă, Iorgu N. Guran 29, în timp ce Ștefan Drăghicescu, candidatul partidului liberal vâlcean, doar 110 voturi¹². Era o transpunere cât se poate de evidentă că, în practica noastră politică, guvernul era cel care dădea țării Parlamentul.

Prin urmare, până la evenimentele din primăvara anului 1907, când conservatorii vor fi nevoiți să predea puterea liberalilor pentru a scoate țara din criză, Ștefan Drăghicescu s-a aflat în opoziție. După dizolvarea Parlamentului dominat de conservatori, au fost organizate noi alegeri, în martie 1907, care, cum era și firesc, au fost câștigate, atât la Senat cât și la Cameră, de către liberali.

La Vâlcea, mandatul pentru Colegiul III a fost obținut din nou de către Ștefan Drăghicescu.

Își începea cel de-al doilea mandat într-o legislatură ce avea ca principal scop adoptarea de reforme care să pună capăt situației explozive de la sate. Multe dintre cele susținute de Ștefan Drăghicescu în 1902 vor fi acum supuse dezbaterilor și își vor găsi rezolvarea prin adoptarea unei legislații liberale care să reglementeze, pe lângă raporturile dintre proprietari și țărani, și mijloacele de ajutorare a acestora prin înființarea unei Case rurale menită să faciliteze arendarea pământului, renunțându-se la sistemul al arendășiei care adusesese țara în pragul colapsului.

Numai că, de această dată, cel care se va impune în mijlocul disputelor va fi I.G. Duca, proaspăt intrat în Partidul Liberal și bun cunoscător al problemelor, nu numai din punct de vedere teoretic, ci și practic, el activând anterior timp de patru ani ca subdirector al Centralei Băncilor Populare. De acum, participarea lui Ștefan Drăghicescu se rezumă la a face parte din componența diferitelor comisii parlamentare, la depunerea unor petiții din partea alegătorilor săi și, rareori, la scurte intervenții în favoarea acestora, precum cea din 19 februarie 1908 în care 18 țărani din satul Izvor, județul Vâlcea se plâneau din cauza lipsei de pământ¹³.

În schimb, treptat, el devine tot mai angajat în politica liberală locală și vedem că, odată cu obținerea celui de-al doilea mandat, deviza "*prin noi înșine*" capătă putere de exemplu și pentru Ștefan Drăghicescu.

¹² D.A.D. 16/26 februarie 1905, Ședința din 24 februarie 1905, p. 120.

¹³ D.A.D. nr. 38/17 octombrie 1908, Ședința din 19 februarie 1908, p. 669.

Din alesul sătenilor, el împrumută tot mai mult din practicile politicianilor și, nu de puține ori, jocurile și aranjamentele politice ocultează crezul celui care se considera a fi ”*deputat al unui milion de suflete de țărani*”. Începând cam din această perioadă încep să fie semnalate o serie de împrejurări în care Ștefan Drăghicescu este acuzat ca fiind tot mai implicat în afaceri dubioase.

Răsfoind presa timpului, constatăm că opoziția începe să semnaleze anumite abuzuri la adresa lui Ștefan Drăghicescu, ”*tată și deputat, fost învățător, mare proprietar și mic agricultor*”, cum singur își trecuse pe cartea de vizită. Mai mult, mergând pe firul destăinuirilor, se subliniază că evenimentul hotărâtor în decizia de a se implica politic fusese alegerea ca deputat a învățătorului Lazăr Comănescu.

Acest precedent îl determinase pe Drăghicescu să considere că avea toate calitățile necesare pentru a fi ales. Singurul impediment fusese, totuși, lipsa averii, pe care - susține opoziția - considerase că îl poate depăși în timp util, acordând împrumuturi cu dobânzi exagerate ce mergeau până la 20% din valoarea creditului, la care se mai adăugau alte 10% pentru întocmirea actelor și...osteneala sa. Așa se face că, după ce, timp de câțiva ani, nu ceruse și nici nu făcuse presiuni asupra datornicilor, trecuse direct la executări silite. A făcut atât de multe, spune autorul articolului, încât judecătorul din Măciuca a refuzat de a mai investi cu formulă executorie actele lui de creanță. Și, pentru a fi și mai explicit, autorul invocă un caz dintre cele multe.

În 1902 fusese scoasă la vânzare toată recolta locuitorilor Vasile și Ștefan C. Iordache pentru plata unei datorii de 168 lei plus dobânzile de 20% calculate de la 1 octombrie 1895, astfel că, în loc de 168 lei, aceștia au trebuit plătească, nici mai mult, nici mai puțin de 403 lei, plus taxa de timbru și cheltuielile de urmărire, ceea ce-l determină pe autor să conchidă cu amărăciune: „*Acesta este omul pe care Prefectul Crăsnaru l-a ales a doua oară să reprezinte colegiul țărănesc în parlamentul țării. Acesta este cel care e chemat să curme relele de care suferă țărănul român. El este cel care va cere pământ pentru țărănul care l-a adus în sapă de lemn. El este cel chemat să strige contra spoliației și uzurei la sate. Călăul trebuie să scoată lacrimi pentru victimele lui. Acestuia i-a dat Prefectul Crăsnaru mandatul de deputat pentru ca să poată opera de la înălțimea funcției lui de deputat*”¹⁴.

¹⁴ *Vâlcea Conservatoare*, Anul I, nr. 2/1 iulie 1907.

Surprinzător că acuzațiile nu vin numai din partea reprezentanților opoziției cum era firesc și este îndeobște cunoscut, ci ele sunt aduse și de un reprezentant al partidului liberal vâlcean, Stamate Bengescu, alegeător liberal din colegiul I Vâlcea care, prin intermediul unei broșuri intitulată ”*Ceva din activitatea unui deputat țăran*” publicată în 1908, la Rm. Vâlcea, făcea apel la Ionel Brătianu și D.A. Sturdza pentru a interveni și a curma seria acestor abuzuri¹⁵. Și, pentru a fi mai convingător, în respectiva broșură el trece în revistă toate faptele pe care le socotește ca fiind în măsură să-l discrediteze îndeajuns pe deputat pentru a nu mai figura în rândurile liberalilor.

Astfel, pornind de la cazurile concrete ale unor săteni care au fost victimele comportamentului abuziv al acestuia, autorul îl acuză pe Ștefan Drăghicescu de lucruri și mai grave, precum trafic de influență, acordarea de bani cu camătă exorbitantă, vânzarea de porumb mucegăit la preț de speculă sau că, după ce se folosise în repetate rânduri de martori mincinoși pe care-i plătise, ajunsese chiar el să jure strâmb pentru a dobândi ilegal pământ.

Asupra acestui ultim aspect și presa opoziției făcuse mare caz inserând în paginile sale, cu lux de amănunte, faptul că la ocolul Măciuca, în ședință publică, în fața a peste 100 de țărani, deputatul Ștefan Drăghicescu jurase că ar fi proprietar, de peste 30 de ani, prin moștenire de la părinții săi, pe o suprafață de 700-800 m² de pământ, deși existau acte care dovedeau că doar stăpânise acest pământ de nouăsprezece ani și că terenul nu fusese moștenit, ci dobândit cu forța¹⁶.

Autorul broșurii nu scapă din vedere nici faptul că deputatul manifesta aceeași atitudine chiar față de rudele sale cărora, fie reușise să le cumpere bunurile la licitații pe prețuri derizorii (așa de pildă, în cazul mătușii sale, Maria Fârtățescu, cf. Dosarului 6/1907 de la Tribunalul Vâlcea), fie intrase în posesia averii acestora invocând neplata unor datorii mai vechi care, deși plătite la timp, erau cerute din nou și reactualizate cu dobânzi exagerate (cazul unchiului său, Ion Măciuceanu, cf. Dosarului 8949 /1903 de la Tribunalul Vâlcea) sau, pur și simplu, îi excrochează în cumpărarea unor moșii (cazul cumnatului său Ion Marinescu).

¹⁵ DNAS, *Fond Dumitru Drăghicescu*, dosar 4, fila 29-37.

¹⁶ Art. ” Un deputat sperjur ” în *Domnia Legilor*, anul III, nr. 3-4/ 30 august 1909.

Dar cel mai spectaculos caz invocat de către autor este cel în care Ștefan Drăghicescu a intentat proces chiar ... fratelui său, Dumitru Drăghicescu.

Despre ce era de fapt vorba? Așa cum deja am menționat, încă de la începutul anului 1899 văzuse lumina tiparului ziarul ”*România Rurală*”, cu scopul bine definit de a face în paginile sale campanie electorală deputatului independent de Vâlcea, Ștefan Drăghicescu. Odată campania încheiată, raționamentul pentru care fusese înființat ziarul nemaifiind de actualitate, se ajunsese la desființarea publicației¹⁷. Cum Ștefan Drăghicescu privea totul în spirit mercantil, constată că această aventură tipografică se soldase cu un deficit de aproape 3.300 de lei, fără ca măcar scopul să fi fost atins. Prin urmare, cineva trebuia făcut răspunzător sau, cel puțin, avându-se în vedere că el era, așa cum apărea pe frontispiciul ziarului - ”proprietar”, paguba trebuia împărțită. Cu cine? Evident cu persoana cea mai implicată în acest demers și care nu era nimeni alta decât fratele său, Dumitru.

Ocazia de a regla această situație nu s-a lăsat așteptată. Dorind să plece la studii în străinătate, Dumitru Drăghicescu este nevoit să apeleze la un împrumut pentru care avea nevoie de garanți. Ștefan Drăghicescu se angajează să gireze suma solicitată doar cu condiția ca, la acordarea banilor, el să-și preia ”datoria” de 1.500 lei, plus alți 500 lei, constând în faptul că, pe vremea cât fusese student la București, Dumitru cheltuisese mai mult decât i se convenise și aceasta o făcuse în detrimentul celor patru surori care nu beneficiaseră de o situație materială similară. Dumitru Drăghicescu îi dă chitanță că se învoiește la plata sumei de 2.000 de lei, dar când a găsit să împrumute cei 7.000 de lei la un anume Victor Stătescu, Ștefan refuză să-i garanteze o sumă așa de mare și împrumutul nu a mai fost posibil¹⁸.

Cu toate acestea, autorul broșurii, urmărind situația în timp, ne spune că, peste opt ani, în urma unui proces, Tribunalul din Vâlcea, la 25 februarie 1908, condamnă totuși pe Dumitru Drăghicescu la plata sumei de 2000 de lei plus dobânda aferentă pentru cei opt ani, ceea ce-l determină pe Stamate Bengescu să consemneze, nu fără multă

¹⁷ Au existat și tentative de a redresa situația financiară prin o asociere cu un anume Constantin A. Păun care trebuia să contribuie cu ceva capital la finanțarea editării următoarelor numere. Așa se face că nr. 41 al revistei apare sub denumirea de ”*Trompeta română*”. Curând s-a dovedit că acest domn s-a dovedit a fi un escroc care, nedispunând de niciun capital, voia doar să-și facă o carieră în ziaristică pe seama acestei reviste. Mai apar încă patru numere sub vechea denumire, după care publicația își încetează definitiv apariția.

¹⁸ DNAS, *Fond Dumitru Drăghicescu*, Dosar 4, fila 36.

malîțiozitate: „*Mediocrul dascăl de sat, ridicat la deputăție de cercul România Rurală, izbutește deci, drept recunoștiință, să juipoaie pe fratele său și să ia dobândă la munca făcută pe gratis de șase studenți timp de doi ani de zile, spre a-l scoate din mediocritatea dascăliei, înălțându-l pe Dealul Mitropoliei, la rangul de Deputat (...) Fără inimă, fără suflet, fără conștiință curată. Crud până la sălbăticie cu fiecare sătean care-i încape pe mână, disprețuitor, împilător și otrăvitor al celor mulți pe care-i reprezintă în parlament. Absolut lipsit de sentimentul de familie, rudenie, de prietenie; fără cel mai mic respect al persoanei și al dreptului altuia, omul acesta nu alege nici pe cine lovește, nici mijloacele de care se servește pentru a lovi. Jură când poate, ademenește când vrea, sugrumă când îi vine bine pe toți cei care l-au ajutat. Răzbunător fără motiv până la răpunere, pățimaș până la orbire, cârcotaș la drumul mare. Veșnic pe drumul judecății, când nu poate pune mâna cu forța de-a dreptul pe bunul altuia. Ipocrit până la cinism, pe când gura îi vorbește la Cameră, mâna i se întinde până la Vâlcea (pentru ca să o stoarcă) unde strânge de gât pe vreunul dintre nenorociții pentru care vorbește. Iată un păstor pe mâna căruia s-a dat turma mult răbdătoare a țăranilor din Vâlcea pentru ca s-o stoarcă și s-o împileze*”¹⁹.

Dacă ar fi fost vorba de un reprezentant al opoziției, afirmațiile erau mai explicabile și mai în logica lucrurilor. Însă, chiar scrisorile pe care Dumitru Drăghicescu le trimite familiei de la Paris, adică după ce incidentul s-ar fi produs deja, nu lasă impresia unui conflict între cei doi, fie el și latent.

Nici presa timpului, atât cât am găsit pentru a verifica cele susținute de Stamate Bengescu, nu ne pune într-o situație mai favorabilă ... O posibilă explicație am dedus numai analizând atent chiar frontispiciul broșurii unde, sub titlu, se menționează că a fost publicată de Cercul „*România Rurală*” și editată de Stamate Bengescu, ceea ce ne face să presupunem că acesta a preluat activitatea tipografică a Cercului, ocazie cu care au existat și unele probleme financiare pentru a căror rezolvare cei doi s-au aflat în

¹⁹ DNAS, *Fond Dumitru Drăghicescu*, Dosar 4, f 36-37.

Trebuie spus că autorul broșurii, atunci cand vorbește de anumite aspecte reprobabile din viața lui Ștefan Drăghicescu, face trimitere la niște dosare aflate probabil atunci în arhiva Tribunalului din Vâlcea, pentru că astăzi, din păcate, o confruntare cu aceste documente (la care ne obligă deontologia profesională) nu mai este posibilă, fiindcă pentru acei ani nu am mai găsit nimic în arhiva acestei instituții la subiectul în cauză.

dispută, dispută care mai apoi s-a transformat în subiect de denigrare.

În sprijinul acestei idei se situează și cea din urmă frază a broșurii unde autorul susține că: „*La alegerile din primăvara anului 1907 pentru Colegiul III Ștefan Drăghicescu a obținut doar 80 de voturi în timp ce Dumitru Drăghicescu (fără știrea lui și lipsind din Vâlcea) a fost ales delegat cu 250 de voturi*”²⁰.

Lucru total neadevărat! Aceste alegeri nu numai că nu au fost câștigate de Dumitru Drăghicescu, dar el nici măcar nu a candidat, în timp ce Ștefan Drăghicescu departe de a fi un perdant, a câștigat detașat la Colegiul III pe listele liberale pentru județul Vâlcea, obținând nu mai puțin de 1249 de voturi din cele 1331 exprimate”²¹.

Prin urmare, nu dispunem de alte surse care să ne confirme sau să ne infirme existența unei sentințe care-l obliga pe Dumitru Drăghicescu la plata unei sume de bani. Lipsa unor documente care să certifice cele publicate în respectiva broșură sau imposibilitatea corelării cu alte surse de informare ne-a determinat, multă vreme, să avem rezerve în privința publicării acestui aspect, cu atât mai mult cu cât, în arhivele locale, în Fondul Tribunalul Vâlcea, respectivele dosare nu mai pot fi găsite.

O cercetare recentă a Colecției de Manuscrise din cadrul Bibliotecii Academiei ne-a pus, totuși, în posesia unei informații care, în mod surprinzător, susține ideea că între cei doi frați, au existat unele înțelegeri privind posibilitatea lui Dumitru de a-și continua studiile în schimbul părții ce i s-ar convenit din averea părintească, nu neapărat prin intermediul unui împrumut, ci mai degrabă prin renunțarea la acea parte. Informația este cu atât mai prețioasă cu cât cel care confirmă acest lucru este chiarDumitru Drăghicescu!

Încă din primii ani ai studenției Dumitru Drăghicescu manifestase un interes aparte pentru cursurile profesorului Titu Maiorescu. La rândul său, profesorul arătase deschidere în a direcționa și susține orientarea tânărului spre tainele filozofiei, astfel că relația dintre discipol și învățăcel primise susținere din ambele părți. Și, nu de puține ori, profesorul chiar împrumuta din vasta sa bibliotecă autori greu de găsit studenților interesați, prilej cu care discuțiile atingeau și unele probleme personale care, apoi, ajungeau și subiect de corespondență.

Printre cei care s-au bucurat de atenția profesorului, cum arătam, a fost și tânărul Dumitru Drăghicescu.

²⁰ DNAS, *Fond Dumitru Drăghicescu*, Dosar 4, fila 37, p. 15.

²¹ Sorin Oane, *Liberalismul vâlcean. Istorii vechi și noi*, Rm. Vâlcea, 2013, p. 116.

Așa se face că, în timpul vacanțelor, el nu va ezita să solicite profesorului, pe lângă referințele bibliografice obișnuite, și sprijinul în obținerea unei burse sau a unei slujbe în București care să-i asigure posibilitatea continuării studiilor.

Cu un asemenea prilej, printre altele, el face și următoarea mențiune: „(...) *Regret scrisoarea de atunci, sentimentul acela ridicol de exagerat, care până la un loc își avea explicarea în faptul că moartea lui tată-meu se întâmplase de curând, complicat cu redusele mele mijloace - reduse până la zero chiar - de care dispuneam spre a-mi continua cursurile, complicat încă cu amintirile suferințelor dintr-un an îndurat în București. Redusele mijloace am dovedit că se puteau lărgi întrucâtva prin prea marea bună-voință a unei rude mărinimoase care a consimțit să-mi arate acea bună-voință în schimbul unui imobil din patrimoniul comun pentru care am acuma încurcături judecătorești cu frații*²².

Reiese clar din această frază că a existat un diferend cu frații privind dreptul ce i se cuvenea din avere după moartea tatălui, dar acest diferend era anterior apariției revistei, ceea ce ne permite să credem că, fie este vorba de o altă speță, fie, în timp, această încurcătură judecătorească a evoluat spre un proces în toată regula după ce revista și-a încetat apariția și Ștefan a considerat că și falimentul acesteia este tot o ...moștenire comună.

Măsura în care aceste discuții au căpătat amploarea unor divergențe sau au constituit obiectul unui proces o putem avea numai pornind de la niște documente concrete de care, în momentul de față, nu avem cunoștință.

Referitor la celelalte acuzații expuse în broșură, consideram că și acestea trebuie privite cu circumspecție și analizate în context cu alte referințe ale timpului, tocmai pentru a nu cădea în plasa unor mistificări scrise din rațiuni politice sau a unor episoade de vendetă personală.

Este neîndoielnic că Ștefan Drăghicescu, odată ajuns în rândul liberalilor, a trebuit să se supună unei discipline de partid, care, în bună măsură, venea în contradicție cu cele propagate de el când candidase ca independent și se intitula ”sigurul reprezentant al țăranilor”. Cum neîndoielnic este și faptul că apartenența la acest partid i-a deschis porțile spre o anumită situație materială care, nu totdeauna, a fost obținută pe căi licite, însă, când analizăm întreaga

²² Biblioteca Academiei Române, *Manuscrise, Corespondență*, S7(1)/ XIII, f. 1(v).

activitate a lui Ștefan Drăghicescu trebuie să avem în vedere o imagine de ansamblu asupra acesteia, punând în balanță pe lângă scăderile inerente omului politic și lucrurile pe care le-a făcut pentru comunitatea în care a trăit. Și, când ne referim la acest din urmă aspect, cred că este îndreptățit a-l considera pe Ștefan Drăghicescu, așa cum deja am subliniat, un adevărat Mecena al locului.

Dincolo de faptul că a avut nu mai puțin de 10 copii cărora le-a inoculat conștiința că doar munca este cea care-l îndreptățește pe om la un trai decent, Ștefan Drăghicescu i-a și educat într-un spirit spartan, aceeași rigiditate constatată de contemporani manifestând-o și când a fost vorba de soția sau copiii săi. Mult peste timp, chiar în paginile unei publicații a timpului, el nu se sfia să afirme că nu înțelege să-și lase agoniseala de-o viață unor copii care, în loc să muncească pentru a o spori, nu se gândesc decât cum să o cheltuiască mai repede.

Este vorba de un drept la replică al lui Ștefan Drăghicescu la niște afirmații apărute într-un ziar local (*Îndreptarea Vâlcii*, din 1 octombrie 1928), unde proprietarul respectivei foi lauda actul filantropic al fostului deputat de a ridica o biserică și o școală în comuna natală pentru care afirma că a cheltuit nu mai puțin de 9.000.000 lei²³.

Pornind de la această cifră, în întâmpinarea pe care o face într-un număr viitor al ziarului, Ștefan Drăghicescu ține să clarifice câteva lucruri care se impuneau, atât în privința sumei de bani, cât, mai ales, asupra insinuării că banii au fost cheltuiți în detrimentul familiei, lăsând la voia întâmplării viitorul celor zece copii și investindu-și avutul doar în aceste opere de binefacere.

Prin urmare, el ține să menționeze că, atunci „*Când însă totalizați cheltuielile ce am făcut cu ele, la 9 milioane lei, faceți o greșală enormă și mă surprinde cine v-a putut da această informație greșită!? Deoarece eu n-am dat și nu dau seama nimănui, căci n-am adunat banii de la alții cum au făcut și fac azi mulți, pentru a clădi asemenea locale, umblând și cerșind cu pantahuze și nici nu sunt dator să dau vreo socoteală cuiva, decât lui Dumnezeu care m-a învrednicit și m-a ajutat cu harul și cu puterea sa divină de am trăit, am crescut cu îngrijire 10 copii și copile, ce mi-a dăruit și am săvârșit și aceste localuri sfinte și luminătoare, ce le-am visat încă de pe când eram în vârstă de 10-12 ani ca drept prisos ce trebuia să aduc Lui, -*

²³ Art. ”Unul dintre puținii filantropi pentru școală și biserică”, în *Îndrumarea Vâlcii*, anul II, nr. 19, 15 septembrie 1928.

și poporului în care m-am născut, - și care totdeauna aceste lucrări sfinte și de binefacere, se fac în așa chip, ca să nu știe "stânga ce face dreapta" și dar ce dă omul lui Dumnezeu, și omul oamenilor în numele Domnului, nu trebuie prețuit, nici luat înapoi valoarea.

Nu milioane dar am băgat în sus menționatele case sfinte, ci numai o parte din munca și energia mea de patru ani încoace, căci cu toată boala și vârsta mea înaintată de 64 de ani, adecă de când m-a părăsit și divorțat soția mea Anastasia, fata cea mare a lui Anghel Trancă din Ionești; că până aci un veac, de 34 ani, cu mult mai multă energie și muncă, m-am străduit de am făcut totul și, sus-zisa soție și copiii majori le-au sfeterisit prin baluri și petreceri nocturne etc, în lipsa mea de acasă, pe când eu munceam din greu, cu mult mai mult decât robii din vechime, și cu mai multă energie la toate moșiile ce Dumnezeu mi-a ajutat de le-am agonisit²⁴.

Citind însă aceste rânduri nu poți să nu te întrebi care au fost considerentele care l-au înstrăinat pe Ștefan Drăghicescu de propria familie și cum a ajuns chiar să divorțeze de soție după câteva decenii de conviețuire. Oare dezamăgirile din politică, grija excesivă pentru propria avere sau lupta continuă pentru a agonisi cât mai mult l-au făcut, în timp, un om dificil și adeseori chiar incomod, nu numai pentru cei cu care se înfruntase politic de-a lungul vieții, dar și pentru propria familie? Se poate ca și aceștia, treptat, să nu-i mai fi înțeles această obsesie pentru cât mai multe pământuri și averi...?

Și, cu toate astea, rămas însingurat, departe de politică și familie, a considerat că tot binele de care era capabil ar trebui să se întoarcă către cei care îi asiguraseră cândva susținerea și ascensiunea politică și din mijlocul cărora se ridicase și trăise timp de peste șase decenii.

Astfel că, în dimineața zilei de 26 octombrie 1928, de ziua Sfântului Dumitru, pe o vreme superbă, din Râmnicu Vâlcea porneau spre Zăvoeni două autobuze și mai multe mașini în frunte cu cea a prefectului Ion Niculescu pentru a participa la ceremonia de sfințire a bisericii și a școlii pe care, cu cheltuială proprie, Ștefan Drăghicescu le ridicase în comună. Cu mic cu mare, de-a lungul drumului și în curtea celor două edificii, stăteau sătenii îmbrăcați în haine de sărbătoare.

²⁴ Art. "Unul dintre puținii filantropi pentru școală și biserică", în *Îndrumarea Vâlci*, anul II, nr. 20, 1 octombrie 1928.

Biserica, a cărei piatră de temelie fusese pusă la 1 iulie 1927, fusese pictată în decursul ultimelor trei luni de către Emil Pantzel, pictor din Rm. Vâlcea, ajutat de alți trei confracți, în timp ce chipurile Regelui Mihai și al episcopului Vartolomeu din pronaos erau opera cunoscutului pictor Constantin Iliescu. Slujba sfințirii a fost făcută de P.S.S. episcopul Vartolomeu ajutat de alți șapte preoți și protoerei vâlceni, ocazie cu care Vlădica a ținut o emoționantă cuvântare preamărind gestul marelui filantrop pe care-l asemăna cu cel al domnitorilor din vechime.

Pe lângă prefectul județului, între invitații la manifestare s-au numărat și o serie de notabilități vâlcene printre care deputatul N. Balotecu, profesorul Nicolae Angelescu, pr. Gheorghe Tomescu, colonelul Baculescu, Mărăcinescu etc. dar și arhitectul Alfred Cernea, cel care a executat planurile celor două construcții. Invitați la ceremonie fuseseră atât șeful politic liberal al județului, I.G. Duca, cât și miniștrii Al. Lapedatu și C. Angelescu. Din păcate, manifestarea derulându-se în paralel cu Serbările Dobrogei, aceștia nu au putut ajunge și la Zăvoeni. Evenimentul a fost immortalizat de fotografii S. Tănăsescu din Rm. Vâlcea, chemat special la această sfințire și datorită căruia au ajuns până la noi câteva cadre realizate în timpul ceremoniilor.

Articolul dedicat acestei manifestări și apărut în presa locală cu fotografia donatorului nu menționează dacă, din familia lui Ștefan Drăghicescu, cineva a fost de față la eveniment. Probabil că nu! Nici informațiile de care dispunem nu ne aduc lămuriri legate de acest subiect²⁵.

În discursul său, Ștefan Drăghicescu își anunța intenția de a continua opera de binefacere prin construirea în localitate și a unui dispensar, făcând ceea ce nici un vâlcean nu făcuse până atunci pentru localitatea natală: ”Biserică, Școală, Spital”²⁶.

Și, într-adevăr, în 1935, el avea să ridice în comuna Zăvoeni și un dispensar, realizând astfel cele mai de seamă instituții necesare unei

²⁵ Răsfoind presa timpului, atâta cât se mai află astăzi în arhive, doar mult mai târziu, am descoperit că, unul dintre fiii lui Ștefan Drăghicescu, Theodor (Dorel) Drăghicescu, departe de a-și duce traiul prin cafenele, așa cum lăsa să se înțeleagă tatăl său, a ajuns primar al stațiunii Băile Călimănești dovedindu-se a fi un bun gospodar, motiv pentru care, ulterior, a fost promovat în administrația orașului Rm. Vâlcea la conducerea Direcției Întreprinderilor Comunale, secondându-l cu succes pe primarul Tică Ștefănescu (În art. ”Ajutorul de primar al orașului nostru” în *Pandurul*, anul IX, nr. 82/15 ianuarie 1942).

²⁶ *Îndrumarea Vâlcii*, anul II, nr. 22, 1 noiembrie 1928.

comunități, îngrijindu-se nu numai de sufletul și educația, dar și de sănătatea țăranilor din mijlocul cărora pornise în urmă cu trei decenii.

Detașându-ne de figura impunătoare a sociologului Dumitru Drăghicescu și privind retrospectiv la ceea ce a însemnat activitatea deputatului și omului politic Ștefan Drăghicescu, putem considera că acesta a întrunit, pe lângă scăderile politicianului de provincie, unealtă supusă și bun executant al cerințelor partidului și ceva ce, în mod indiscutabil, a lipsit multora dintre contemporanii săi: puterea de a renunța la ceea ce fusese scopul întregii sale activități politice pentru folosul și binele oamenilor din mijlocul cărora se ridicase. Puține sunt exemplele de acest fel și mulți sunt cei care au avut un parcurs asemănător lui Ștefan Drăghicescu!

Și considerăm că tocmai acest lucru dă greutate faptelor sale filantropice și trece în umbră toate celelalte neajunsuri ale vieții de om politic. Contează că, spre final, ”biruita gândul cel bun”...